

2024/2143

9.8.2024

KOMISJONI SOOVITUS (EL) 2024/2143,

29. juuli 2024,

**milles esitatakse suunised Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3
tõlgendamiseks seoses energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega**

(teatavaks tehtud numbri C(2024) 5284 all)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 292,

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2012/27/EL⁽¹⁾ seati liidu tasandil 2030. aasta põhieesmärgiks vähemalt 32,5 % energiasääst.
- (2) 13. septembril 2023 võeti vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2023/1791⁽²⁾. Sellega sõnastati uuesti direktiiv 2012/27/EL, jättes osa sätteid muutmata ning kehtestades samas ka uusi nõudeid. Eelkõige seati selles 2030. aastaks märkimisväärselt kõrgemad energiatõhususe eesmärgid, sealhulgas seoses energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega.
- (3) Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõte on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2018/1999⁽³⁾ ning on ELi energiasüsteemi loimimise strateegia⁽⁴⁾ keskmes. Direktiiviga (EL) 2023/1791 tugevdatakse seda põhimõtet ja seatakse esimest korda tingimused selle kohaldamiseks praktikas.
- (4) Soovitud mõju avaldamiseks on vaja, et riiklikud, piirkondlikud, kohalikud ja sektori otsustajad kohaldaksid energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet järjepidevalt kõigis asjaomastes stsenaariumites ning poliitika-, kavandamis- ja olulistes investeerimisotsustes – st otsustes, mis puudutavad suuremahulisi investeeringuid väärtusega üle 100 000 000 euro iga projekti kohta või üle 175 000 000 euro transporditaristu projektide puhul –, mis mõjutavad energiatarbimist või -varustust. Seega tuleb seda põhimõtet kohaldada nii energiasektoris kui ka energiaga mitteseotud sektorites.
- (5) Liikmesriigid võiksid selle põhimõtte kohaldamist ka laiendada, näiteks alandades eespool nimetatud künniseid või kehtestades madalamad künnised konkreetsetele sektoritele ja projektitüüpidele, kui nad leiavad, et nende sektorite ja projektitüüpide puhul jääks märkimisväärne energiatõhususe potentsiaal kasutamata.
- (6) Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte nõuetekohaseks kohaldamiseks tuleb laiema majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju hindamisel kasutada õiget kulude-tulude analüüsi meetodikat, samuti tuleb luua energiatõhusaid lahendusi soodustavad tingimused ja võimaldada asjakohast põhimõtte kohaldamise seiret, milleks tuleks igas liikmesriigis määrata kindlaks seire eest vastutav(ad) üksus(ed). Et luua stiimuleid energiatõhususe meetmete

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (ELT L 315, 14.11.2012, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj>).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L 231, 20.9.2023, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj>).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj>).

⁽⁴⁾ Esitatud komisjoni teatistes Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kliimaneutraalse majanduse saavutamine – loimitud energiasüsteem kliimaneutraalse Euroopa nimel“ (COM(2020) 299 final).

võtmiseks, tuleks kulude-tulude analüüsi meetodeid süsteemselt välja töötada ja praktikas rakendada ning need peaksid põhinema kõige ajakohasemal energiahindu käsitleval teabel ja hõlmama stsenaariume, milles võetakse arvesse hinnatõuse, näiteks selliseid, mis on tingitud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ ⁽⁵⁾ kohase liidu heitkogustega kauplemise süsteemi (ELi HKS) rakendamisest ja laiendamisest.

- (7) Poliitikaeesmärkide saavutamiseks tuleks eelistada nõudluse poole paindlikkust ja lahendusi, mis on kulutõhusamad kui investeeringud energiavarustustaristusse. Hinnata tuleks mõju energiaostuvõimetusele. Liikmesriigid peaksid energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisel võtma arvesse nõudluse poole paindlikkusest saadavat võimalikku kasu ning asjakohasel juhul kaaluma tarbimiskaja nii tsentraliseeritud kui ka detsentraliseeritud tasandil, energia salvestamist ja nutikaid lahendusi osana nende jõupingutustest suurendada integreeritud energiasüsteemi tõhusust.
- (8) Liikmesriigid võivad oma äranägemisel valida energiateenustega seotud nõuete ülevõtmise ja rakendamise viisi, mis vastab kõige paremini nende riigi oludele. Sellega seoses oleks soovitatav tõlgendada direktiivi (EL) 2023/1791 asjakohaseid sätteid järjepidevalt, mis aitaks liikmesriikides ülevõtmismeetmete ettevalmistamisel direktiivi (EL) 2023/1791 ühtselt mõista.
- (9) Komisjoni soovitus (EL) 2021/1749, ⁽⁶⁾ eelkõige selle lisa, sisaldab asjakohaseid suuniseid ja näiteid energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte rakendamise kohta otsuste tegemisel energiasektoris ja mujal,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

1. Liikmesriigid peaksid direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 siseriiklikku õigusesse ülevõtmisel järgima käesoleva soovitusel lisas esitatud tõlgendamissuuniseid.

Brüssel, 29. juuli 2024

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Kadri SIMSON

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/87/oj>).

⁽⁶⁾ Komisjoni 28. septembri 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1749 „Energiatõhususe esikohale seadmine – põhimõtete rakendamine — Suunised ja näited põhimõtte rakendamise kohta otsuste tegemise protsessis energiasektoris ja mujal“ (ELT L 350, 4.10.2021, lk 9, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1749/oj>).

LISA

1. Sissejuhatus

Käesolevates suunistes antakse liikmesriikidele juhiseid selle kohta, kuidas tõlgendada direktiivi (EL) 2023/1791 artiklit 3 selle ülevõtmisel oma siseriiklikku õigusesse. Liidu õigusaktide õiguslikult siduva tõlgendamise ainupädevus on siiski Euroopa Liidu Kohtul.

Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et energiatõhususega seotud lahendusi hinnatakse kavandamis-, poliitika- ja oluliste investeerimisotsuste tegemisel nii energiasektoris kui ka energiaga mitteseotud sektorites. Nimetatud artiklis nõutakse ka seiremehhanismide loomist, kulude-tulude analüüsi meetodite rakendamise edendamist ning energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamist takistavate tõkete kõrvaldamist. Energiatõhususega seotud lahendused ei peaks piirduma ainult lõppkasutuse energiasäästuga, vaid hõlmama ka nõudluspoole vahendeid (tarbimiskaja, energia salvestamine, arukad lahendused) ning energia tõhusat muundamist, ülekannet ja jaotust. Eeldatakse, et direktiivi (EL) 2023/1791 ülevõtmisega lisavad liikmesriigid energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte oma otsustus- ja loamenetlustesse ning kohaldavad seda kõigis asjakohastes tulevastes kavandamis-, poliitika- ja olulistes investeerimisotsustustes.

2. Õiguslik ja poliitiline kontekst

Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte, nagu see on määratletud määruse (EL) 2018/1999 artikli 2 punktis 18, põhineb eeldusel, et energiatõhususse tehtavate strateegiliste investeeringutega saab kulutõhusalt vähendada nõudlust, mis vähendab omakorda vajadust täiendava energiatootmise ja -taristu järele ning sellega seotud kulusid.

Nagu on märgitud direktiivi (EL) 2023/1791 preambuli põhjenduses 15, tuleks kõigis sektorites „kõikehõlmava põhimõttena arvesse võtta energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet. Uute tarne- ja muudes poliitikavaldkondades kehtestatavate normide kindlaksmääramisel tuleks poliitilistes, kavandamis- ja investeerimisotsustes esimese valikuna kaaluda energiatõhususe lahendusi.“

Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 seisukohast asjakohases soovitus (EL) 2021/1749 on kirjeldatud konkreetseid vahendeid ja meetmeid, mis aitavad liikmesriikidel energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet rakendada. Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõikes 3 innustatakse liikmesriike seda soovitust arvesse võtma.

Artikkel 3 on seotud direktiivi (EL) 2023/1791 artikliga 7, mille kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et kui avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijad sõlmivad hankepinguid ja avaliku sektori kontsessioone väärtusega, mis on võrdne või suurem kui direktiivi 2014/23/EL⁽¹⁾ artiklis 8, direktiivi 2014/24/EL⁽²⁾ artiklis 4 ja direktiivi 2014/25/EL⁽³⁾ artiklis 15 sätestatud piirmäärad, kohaldavad nad energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet.

Artikkel 3 on seotud ka direktiivi (EL) 2023/1791 artikliga 27, mille kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et gaasi ja elektri ülekande- ja jaotusvõrguettevõtjad kohaldavad oma võrgu planeerimise, võrgu arendamise ja investeerimisotsustes energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet. Artiklis 27 on samuti nõutud, et riiklikud energiasektorit reguleerivad asutused kohaldaksid energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega 2009/73/EÜ⁽⁴⁾ ja (EL) 2019/944⁽⁵⁾ ette nähtud reguleerimisülesannete täitmisel, kui nad teevad otsuseid gaasi- ja elektritaristu käitamise, sealhulgas võrgutariifide kohta.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/23/oj>).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj>).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihanket ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 94, 28.3.2014, lk 243, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj>).

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/73/oj>).

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>).

3. Käesolevates suunistes ja direktiivi (EL) 2023/1791 artiklis 3 kasutatud terminid ja mõisted

3.1. Kavandamis-, poliitika- ja oluliste investeerimisotsuste vaheline erinevus

Kavandamis-, poliitika- ja olulisi investeerimisotsuseid ei ole sõnaselgelt eristatud direktiivis (EL) 2023/1791 ega soovituses (EL) 2021/1749. Järgmised selgitused põhinevad komisjoni talituste kaalutlustel ja on antud üksnes suunisena. Tabelis 1 on kokkuvõtlikult esitatud kavandamis-, poliitika- ja oluliste investeerimisotsuste tunnused.

Tabel 1

Kavandamis-, poliitika- ja oluliste investeerimisotsuste võrdlus

Otsuse liik	Kirjeldus	Näited	Põhiaspekt
Kavandamisotsused	Kõrgel tasemel tehtud strateegilised valikud, mis puudutavad energiasüsteeme ja energiaga mitteseotud sektoreid ning milles keskendutakse energialahendustega seotud suundumustele ning nende lahenduste teostatavusele ja hindamisele.	Kavandamine avalikus sektoris: lõimitud riiklikud energia- ja kliimakavad, millele on osutatud määruse (EL) 2018/1999 ⁽¹⁾ artiklis 3; kümneaastased võrgu arengukavad; riiklik transpordiplaneerimine; kestliku linnalise liikumiskeskonna kavad; kohalikud kütte- ja jahutuskavad, millele on osutatud direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 25 lõikes 6. Kavandamine erasektoris: strateegiline äritegevuse kavandamine; kinnisvaraga seotud planeerimine; sõidukipargiga seotud planeerimine.	Ei pruugi tingimata hõlmata konkreetseid rahalisi kohustusi seoses projektidega.
Poliitikaotsused	Energiatarbimisele märkimisväärt mõju avaldava poliitika ja eeskirjade väljatöötamine, läbivaatamine ja rakendamine riiklike, piirkondlike ja kohalike omavalitsuste poolt.	Rahastamiskavad; energiaturu korraldus ja reguleerimine: standardid ja normid; energia- ja CO ₂ -maksud; teavitamis- ja teadlikkuse suurendamise meetmed.	Tagada, et olemasolevad ja uued poliitika-suunad on kooskõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega.
Olulised investeerimisotsused	Otsused, mis on seotud konkreetsete üksikprojektidega ja millel on kindel finantsmõju.	Võrgutaristu; elektri ülekandevõrgu ühendusliin; suuremahuline meretuulepark; vesiniku tootmise võimsused, suuremahuline energia salvestamine, ehitusarendusprojekt, uus või laiendatud lennutranspordi taristu, uued kiirteed.	Konkreetsed projektid, millele on eraldatud rahalised vahendid.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj>).

3.2. Oluliste investeerimisotsustega hõlmatud kulud

Oluline investeerimisotsus, mis puudutab füüsilist vara – olenemata sellest, kas tegu on energiasüsteemi või energiaga mitteseotud sektoritega –, hõlmab investeringukulusid. Need võivad olla kulud, mis kaasnevad füüsilise vara soetamise või uuendamisega, nagu masinate või seadmete ostmine ja maa omandamine, ning taristu ehitamise või paigaldamise kulud. Nende kulude alla võivad kuuluda ka projekteerimis- ja inseneritööde kulud, lubade saamisega seotud kulud ja uute seadmete või uue taristu käitamiseks vajaliku esmase väljaõppe kulud. Need kõik on algkulud, mis lisavad väärtust pika aja jooksul.

Kõnealuste alginvesteeringute hulka ei kuulu tegevuskulud, mis on toote, äritegevuse või süsteemiga seotud jooksvad kulud. Taristuprojektis oleksid tegevuskulud energiakulud, korralise hoolduse ja remondi kulud, personalikulud ning muud taristu igapäevase käitamisega seotud kulud. Neid algses investeerimisotsuses tavaliselt arvesse ei võeta, sest need on korduvad ja enamasti muutuvad kulud, mis tekivad vara tegelikul käitamisel pärast selle paigaldamist ja kasutuselevõtmist.

Direktiivis (EL) 2023/1791 ei ole täpsustatud, kas oluliste investeerimisotsuste kindlaksmääramisel peab arvesse võtma investeeringu- ja/või tegevuskulusid. Seega tuleks arvesse võtta kõiki asjakohaseid kulusid – olgu need investeeringukulud, tegevuskulud või mis tahes muud liiki kulud.

3.3. Etapiviisilised taristuprojektid oluliste investeerimisotsuste kontekstis

Etapiviisilisi taristuprojekte, näiteks tuuleparkide või kiirteede ehitamist, tuleks käsitada ühe investeerimisotsusena, ja selle kindlakstegemisel, kas projekt ületab direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõikes 1 sätestatud oluliste investeerimisotsuste künniseid, tuleks arvesse võtta kõigi projektiosade koguinvesteeringukulusid.

Näiteks, kuigi tuulepargi iga tuuleturbiin võib toota ja tarnida elektrienergiat iseseisvalt, kujutab kogu tuulepargi projekt endast ühte investeerimisotsust. Samamoodi tuleks mitmeaastast kiirtee-ehitusprojekti vaadelda investeeringu hindamisel tervikuna, olenemata sellest, kas üksikuid lõike saab kasutada eraldiseisvalt.

3.4. Energiaga mitteseotud sektorid

Energiaga mitteseotud sektorid on need majandusvaldkonnad, milles ei tegeleta peamiselt energia tootmise, ülekandmise, jaotamise või müümisega. Kuigi need sektorid tarbivad energiat ja sõltuvad sellest oma tegevuses, ei ole nende sektorite põhifunktsioon seotud energia tootmise ega tarnimisega. Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõikes 1 on esitatud mitteammendav loetelu energiaga mitteseotud sektoritest, mille hulka kuuluvad hooned, transport, vesi, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, põllumajandus ja finantssektor.

Eurostati energiabilansi metoodika⁽⁹⁾ kohaselt võib energiaga mitteseotud sektoreid mõista kui energia lõpptarbimises osalevaid sektoreid (Eurostati kood FC_E). Need sektorid on tööstussektor (FC_IND_E), transpordisektor (FC_TRA_E) ja muud sektorid (FC_OTH_E), nagu äri- ja avalikud teenused, kodumajapidamised, põllumajandus ja metsandus ning kalandus. Seega võib artikli 3 lõikes 1 esitatud soovitusliku loetelu viia ka kooskõlla Eurostati energia lõpptarbimise sektoritega või liikmesriikide energia lõpptarbimise sektorite liigitusega.

4. Artikli 3 KOHASED kohustused

4.1. Milliseid energiatõhususega seotud lahendusi tuleks hinnata?

Energiatõhususega seotud lahendusi võib mõista kui tehnoloogiaid, protsesse ja tavasid, mis aja jooksul vähendavad või muudavad samade tulemuste saamiseks või samade teenuste või kaupade pakkumiseks vajaminevat energiakogust. Määruse (EL) 2018/1999 artikli 2 punktist 18 koostoimes direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõikega 1 tuleneb, et sellised lahendused võivad hõlmata järgmist:

- a) **lõppkasutuse energiasääst**, näiteks (kuid mitte ainult) hoonete isolatsioon ja muud energiat säästvad parendused, ühelt transpordiliigilt üleminek teisele, kütusesäästlikud sõidukid, energiasäästlikud masinad ja seadmed, tõhusad mootorisüsteemid ja soojustagastus;

⁽⁹⁾ Euroopa Komisjon, „Energy balance guide – Methodology guide for the construction of energy balances & Operational guide for the energy balance builder tool“, 2019.

- b) **nõudluspoole vahendid ja süsteemi paindlikkus**, mis võivad hõlmata selliseid elemente nagu tarbimiskaja, energia salvestamine (sh akud ja soojussalvestus) ning arukad lahendused (nt arukad arvestid ja termostaadid);
- c) **energia tõhus muundamine, ülekanne ja jaotus**, sealhulgas sellised lähenemisviisid nagu võrgukao vähendamine, tarkvõrgu kasutuselevõtt ning tõhus kaugküte ja -jahutus.

Artikli 3 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et energiatõhususega seotud lahendusi, kui need on kättesaadavad ja vastavad samale konkreetsele vajadusele või poliitikaeesmärgile, hinnatakse kavandamis-, poliitika- ja olulistes investeerimisotsustes. Näiteks võiksid liikmesriigid korrapäraselt ajakohastada uuringuid energiasäästuvõimaluste kohta ning teha planeerijatele ja investoritele kättesaadavaks energiatõhususega seotud lahendusi käsitlevad ajakohastatud kataloogid. Järgmistes tabelites on esitatud mõned näited võimalikest alternatiividest ja täiendavatest lahendustest, mida võib kasutada lisataristu planeerimise asemel või sellega kombineeritult energiasüsteemides (tabel 2) ja energiaga mitteseotud sektorites (tabel 3). Need ei ole ammendavad loetelud.

Tabel 2

Näited alternatiividest, mida võib kasutada energiasüsteemis energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisel

Sektor	Lisataristu planeerimine	Võimalikud alternatiivid / täiendavad lahendused
Elekter	— tootmine (tavapärased ja taastuvelektrijaamad, koostootmisjaamad)	— nõudluse paindlikkus / tarbimiskaja (nt elektrisõidukite elektritarbimise juhtimine, reageeriv/kahesuunaline laadimine, paindliku töörežiimiga soojuspumbad, kasutusajast sõltuvad energiatariifid ja tarbimiskaja koondamise teenused)
	— ülekanne ja jaotus (kõrgepinge ülekandeliinid, alajaamad, võrkudevahelised ühendused, trafod jne)	— tarkvõrgu tehnoloogia lahendused, sealhulgas nutikas mõõdetaristu
	— salvestamine (pumphüdroosalvestus, akudes salvestamine jne)	— lõppkasutuse energiasääst (nt tõhusad masinad ja seadmed, valgustus)
Gaas	— tootmine (gaasiväljad, avamereplatvormid, kildagaasi ammutamise kohad, vesinikutaristu)	— lõppkasutuse energiasääst (nt hoonete isolatsioon)
	— ülekanne ja jaotus (torujuhtmed, kompressorjaamad, võrkudevahelised ühendused)	— küttesüsteemide ja transpordiliikide elektrifitseerimine (mis toob kasu süsteemisese tõhususe seisukohast)
	— hoidlad (maa-alused gaasihoidlad, veeldatud maagaasi terminalid)	— võrgukao vähendamine
Soojus	— tootmine (tavapärased katlad, ahjud, koostootmine)	— lõppkasutuse energiasääst (nt hoonete isolatsioon)
	— võrgud (torud, soojusvahetid, pumbad, alajaamad)	— süsteemi integreerimine ja tõhusus (nt elektrieenergiast soojusenergiaks)
	— salvestamine (soojusenergia salvestamine, sooja- ja külmasalvestid jne)	— taastuvad energiaallikad (nt soojuspumpadega toodetud energia, maapõueenergia, päikese soojusenergia)
		— heitsoojuse taaskasutamine
		— taastuenergia põhinev kaugküte

Tabel 3

Näited alternatiividest, mida võib kasutada energiaga mitteseotud sektorites energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisel

Energiaga mitte-seotud sektor	Lisataristu planeerimine	Võimalikud alternatiivid / täiendavad lahendused
Hooned	— suuremahuline ehitus (nt ärihooned, elamukompleksid, üldkasutatavad ehitised, nagu koolid), mis hõlmab otsuseid kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmete kohta	— olemasolevate hoonete energiatõhusaks renoveerimine — olemasolevate (kasutuseta) hoonete kaardistamine enne uute ehitamist — energiatõhusate hoonete ehitamine (sh lignuulenergiahooned, heitevabad hooned) — hoonete automaatika- ja juhtimissüsteemid (nt arukad termostaadid, kohalolekuandurid) — tõhusad küttesüsteemid (nt soojuspumbad, kaugküte) — passiivsed jahutuslahendused (nt päikesevarjud, termiline mass, öine jahutus, loomulik ventilatsioon ja valgustus) — energiatõhus valgustus ja energiatõhusad seadmed — taastuvenergia integreerimine (nt päikeseelekter, päikese soojusenergia) — energiakasutusharjumuste muutmine — nutilaadimissüsteemid
Transport	— peamine transporditaristu (nt kiirteed, raudteed, lennujaamad, sadamad ja mere-transporditaristu)	— ühistransport (nt linna- ja linnalähiliinid, linnavalitsuse vahelised raudteeühendused, bussipargid) — jalgratturitele ja jalakäijatele mõeldud taristu (nt jalgrattateed, rattaringlus) — veoste koondamine — liikuvuskorraldus (nt ühisautode kasutamise programmid, stiimulid sõidukites sõitjate arvu suurendamiseks) — mitmeliigilise (kombineeritud) transpordi toetamine — energiatõhusate transpordiliikide suuremat kasutamist soodustavad meetmed — sõidukipargi elektrifitseerimine — elektrisõidukite laadimistaristu

Tööstus	— uute tööstusobjektide ehitamine — uute kütuste ja energiat tarbivate protsesside kasutamine	— tööstussektori tõhusa lõimimise ja klasterdamise edendamine kohalikul tasandil — paindlik töö, kasutades tarbimiskaja ja oma tarbeks toodetud energiat — heitsoojuse ja -jahutuse korduskasutus — elektrifitseerimine ja kütuste igal juhul kasulikud kasutusviisid
Vesi	— veevarustus (nt magestamisrajatised) — reoveepuhastid — veevõrgud (nt torustik, pumbajaamad)	— vee säästmine (nt veesäästlikud põllumajandustavad) — energiatõhusad pumbad, mootorid ja puhastusseadmed — võrgukao vähendamine — arukad veevõrgud ja surve reguleerimise süsteemid — vihma- ja hallvee kasutamine hoonetes
IKT	— andmekeskused (nt energiakasutus andmetöötluseks, jahutamiseks) — sidetaristu (nt lairibavõrgud, mobiilsüsteemid)	— energiatõhusa andmekeskuse projekteerimine ja käitamine (sh heitsoojuse taaskasutus) — energiatõhusad võrguseadmed — tarkvõrgu tehnoloogia lahendused ja digitaalsed energiajuhtimislahendused
Põllumajandus	— niisutussüsteemid (nt maapealsed sprinklerid) — põllumajandusmasinad ja -seadmed (nt kombainid, traktorid) — kasvuhooned, vertikaalne taimekasvatus	— põllukultuuride valiku kohandamine kohaliku kliimaga, võttes arvesse kliimamuutusi — põllumajandustavad, mis vähendavad vajadust masinate ja seadmete järele (nt permakultuur) — energiatõhus niisutus (nt päikeseenergiaal töötavad pumbad) — täppispõllumajandus (nt GPS-iga juhitud masinad) — taastuvenergia kasutamine (nt päikesekeivatus, päikesepaneelid)

4.2. Kuidas tuleks energiatõhususega seotud lahendusi hinnata?

Energiatõhususega seotud lahenduste hindamine poliitika-, kavandamis- ja olulistes investeerimisotsustes tähendab seda, et selliseid lahendusi tuleks kaaluda ja hinnata otsustusprotsessi osana. Energiatõhususega seotud lahenduste hindamiseks tehtav kulude-tulude analüüs võiks hõlmata järgmist.

- a) **Tehniline analüüs:** võimalike energiatõhususega seotud lahenduste tehnilist teostatavust, toimimist ja rakendamist käsitlevate nõuete kindlakstegemine ja hindamine. Selles etapis võiks kaaluda energia säästmise või koormuse nihutamise võimalusi, kokkusobivust olemasolevate süsteemidega, tehnoloogilisi nõudeid ning võimalikke piiranguid või riske.

- b) **Finantsanalüüs:** otsusetegija seisukohast investeeringu analüüsimine, milles võib keskenduda otsestele rahalistele kuludele ja tuludele, kasutada väärtuse hindamiseks turuhindu ning võtta arvesse siirdemakseid, nagu maksud ja toetused. Kohaldatav diskontomäär kajastab investori kapitali alternatiivkulu. Arvesse võib võtta ka laiemat sisemist kasu, ⁽⁷⁾ näiteks suuremat tööjõu tootlikkust pärast kontorihoone uuendamist, kuigi erasektori otsustajatel on sellist kasu arvuliselt ja rahaliselt sageli keeruline hinnata.
- c) **Majandusanalüüs:** ühiskonna seisukohast analüüsimine, milles võib arvesse võtta energiatõhususega seotud lahenduse kõiki majanduslikke kulusid ja laiemat kasu ühiskonnale tervikuna, kasutada väärtuse hindamiseks majanduslikke või varihindu ja jätta välja siirdemaksed. Kohaldatav diskontomäär kujutab endast ühiskonna ajalise eelistuse määra seoses rahaga ja on tavaliselt madalam kui finantsanalüüsis. Selle lähenemisviisi puhul vaadeldakse ka laiemat välist kasu, sealhulgas keskkonna-, tervise- ja muud ühiskondlikku mõju, mida finantsanalüüs ei hõlma ⁽⁸⁾. Oluline on see, et kooskõlas direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõike 5 punktiga b tuleks analüüsis arvesse võtta ka energiaostuvõimetusele avalduvat mõju. Näiteks võiks spetsiaalselt hinnata vähekaitstud ja madala sissetulekuga leibkondade kulusid ja saadavat kasu.

Majandusanalüüs on eriti asjakohane avaliku sektori asutuste otsustusprotsessis ja seoses nende rolliga kaitsta avalikku huvi, milleks võetakse arvesse meetmete laiemat ühiskondlikku mõju.

Eraõiguslikud üksused, nagu ettevõtted ja valitsusvälised organisatsioonid, teevad tavaliselt otsuste langetamiseks finantsanalüüsi, mis kajastab nende endi finantshuve, välja arvatud juhul, kui täiendavad ühiskondlikud kulud kaetakse avaliku sektori vahenditest. Laiemat välist kasu (nt mõju õhu kvaliteedile) võidakse arvesse võtta, kuid see on sageli teisejärguline kaalutlus, mis võib tõukuda näiteks ettevõtja sotsiaalsest vastutusest. Seepärast võiksid liikmesriigid innustada eraõiguslikke üksusi võtma oma otsustusprotsessis lisaks finantsaspektidele arvesse ühiskondlikku kasu, ning pakkuda sel eesmärgil avaliku sektori toetust ja muid meetmeid (vt ka punkt 4.9).

4.3. Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõikes 1 sätestatud künniseid ületavate ja nendest allapoole jäävate oluliste investeerimisotsuste käsitlemine

Liikmesriigid peavad direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõike 4 kohaselt tagama, et pädevad asutused jälgivad energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamist. Nagu on kirjeldatud käesolevate suuniste punktis 5, peaks üks pädevate asutuste ülesanne olema teha kindlaks, kas investeeringud ületavad või jäävad allapoole direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõikes 1 sätestatud künniseid.

Künniseid ületavate oluliste investeerimisotsuste puhul (100 miljonit eurot või transporditaristu projektide korral 175 miljonit eurot) on direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõikes 1 sõnaselgelt nõutud, et liikmesriigid tagaksid energiatõhususega seotud lahenduste hindamise. Üksikasjalikumalt vt suuniste punkt 4.2.

Künnistest allapoole jäävate oluliste investeerimisotsuste puhul ei ole direktiivis (EL) 2023/1791 energiatõhususega seotud lahenduste hindamise kohta sõnaselget õiguslikku nõuet sätestatud. Liikmesriike kutsutakse siiski üles seda tegema alati, kui nende otsuste tulemuseks on märkimisväärne energiatarbimine.

4.4. Kuidas tagada laiema kasu nõuetekohane hindamine?

Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõike 5 punkti a kohaselt peavad liikmesriigid edendama selliseid kulude-tulude analüüsi meetodeid, mis võimaldavad nõuetekohaselt hinnata energiatõhususega seotud lahenduste laiemat kasu, ja tegema need meetodid avalikult kättesaadavaks.

Laiema kasuna võib mõista energiatõhususega seotud lahenduste rakendamise sotsiaalset, keskkonna- ja majanduslikku mõju, mis ei ole energiaarvel kajastuv vahetu isiklik rahaline kasu või kahju.

⁽⁷⁾ Vt punkt 4.4.

⁽⁸⁾ Vt punkt 4.4.

Nagu on kirjeldatud tabelites 4, 5 ja 6, on sotsiaalne mõju näiteks suurem siseruumide mugavus, energiaostuvõimetuse vähenemine, kinnisvara tõusnud väärtus ja müra vähenemine. Keskkonnakasu näidetena võib tuua kasvuhoonegaaside heite, õhusaaste, veereostuse ja jäätmetekke vähenemise ning väiksema nõudluse maa järele, mis aitab säilitada ökosüsteeme. Majanduslik kasu avaldub kohalike töökohtade loomises, suuremas tööjõu tootlikkuses, paranenud energiatulgeolekus ning ettevõtete innovatsiooni ja konkurentsivõime hoogustamises. Igat liiki kasu rõhutab energiatõhususmeetmete laiemat tähtsust kui pelgalt nende otsene rahaline mõju.

Sellise laiema kasu hindamine võib koosneda järgmistest etappidest.

- a) **Piisava hõlmatus tagamine.** Tasakaalustatud hindamine eeldab kõigi asjakohaste eeliste kaalumist, pidades samal ajal silmas, et need jagunevad sageli eri sektorite ja osalejate vahel. Kui mõni eelis jäetakse arvestamata, ei pruugi hinnang olla täielik. Näiteks kui hoone renoveerimisega saavutatud suurem siseruumide mugavus ning ärahoitud haigused ja enneaegsed surmad jäetakse tähelepanuta, alahinnatakse sellega hoone renoveerimise positiivseid tulemusi.
- b) **Kvantifitseerimine füüsilistes ühikutes.** Mõju tuleks kvantifitseerida füüsilistes ühikutes, nagu õhusaasteainete kogus tonnides, täistööajale taandatud töökohad või ärahoitud haiguspäevad. See annab esialgse aluse erinevate investeerimisvõimaluste võrdlemiseks.
- c) **Rahas väljendamine.** Soovitav meetod on koondada eri füüsilistes ühikutes väljendatud laiem kasu. See on keeruline protsess, kuna tuleb määrata selliste eeliste väärtus, mille esmapilgul turuväärtus puudub. Nagu on loetletud tabelites 4, 5 ja 6, võivad rahas väljendamise viisid hõlmata näiteks otsest turuväärtuse hindamist ning makse- ja aktsepteerimisvalmiduse meetodit ⁽⁹⁾. Rahas väljendamine on oma olemuselt vastuoluline, kuna sellega kaasnevad sellised eetilised küsimused nagu inimestele väärtuse omistamine. Seega tuleks seda teha hoolikalt ja usaldusväärseid meetodeid kasutades.
- d) **Mõju kattuvuse kontrollimine.** Rahaline koondamine võib põhjustada kattuvusi. Näiteks hoonete renoveerimine suurendab siseruumide mugavust. See mõjutab inimeste tervist ja töötajate tootlikkust, mis võib lõppkokkuvõttes avaldada mõju ka majanduslikele aspektidele, nagu netosissetulek ja avaliku sektori eelarve. Kattuvuste lubamine tähendaks kasu topeltarvestust ja netomõju ülehindamist. Et seda ära hoida, võiks kasutada mitmekülgse mõju kaardistamise meetodit, mille alusel tehakse kindlaks kõik asjakohased eelised, nende koostoime ja rahas väljendatavad lõpptulemused ⁽¹⁰⁾.

Selle hindamisprotsessi hõlbustamiseks on välja töötatud mitmesugused laiema kasu kvantifitseerimise vahendid ja meetodid, sealhulgas programmist „Horisont 2020“ toetatud vahendid COMBI, ⁽¹¹⁾ MICAT ⁽¹²⁾ ja ODYSSEE-MURE ⁽¹³⁾. Täpsemat teavet laiema kasu kvantifitseerimise meetodite ja abivahendite kohta leiab soovitus (EL) 2021/1749 lisa punktist 3.7.1. Transpordi valdkonnas tuleks kasutada 2019. aasta käsiraamatut transpordi väliskulude kohta (või selle edaspidiseid uuendatud versioone) ⁽¹⁴⁾.

⁽⁹⁾ H. Pollitt, E. Alexandri, P. Boonekamp, U. Chewpreecha, A. de Rose, R. Drost, L. Estourgie, C. Farahani, D. Funcke, S. Markkanen, G. Moret, C. Rodenburg, F. Suerkemper, S. Tensen, P. Theillard, J. Thema, P. Vethman, F. Vondung ja M. Voogt, „The Macroeconomic and Other Benefits of Energy Efficiency. Final Report“, 2016. T. Mandel, L. Kranzl ja S. Thomas, „Energy Efficiency First and Multiple Impacts: integrating two concepts for decision-making in the EU energy system“, projekti ENEFIRST väljund D3.4, 2022. F. Suerkemper, F. Vondung, C. Xia-Bauer, J. Teubler, S. Hackspiel, F. Berger, B. Schlomann, W. Eichhammer, F. Wagner, A. DeVita, Z. Vrontisi ja I. Rogulj, „Overall quantification and monetisation concept“, projekti MICAT väljund 2.1, 2022.

⁽¹⁰⁾ D. Ürge-Vorsatz, S. T. Herrero, N. K. Dubash ja F. Lecocq, „Measuring the Co-Benefits of Climate Change Mitigation“, 39 *Annual Review of Environment and Resources* 549, 2014.

⁽¹¹⁾ COMBI (Euroopa energiatõhususe mitmekülgsete eeliste arvutamine ja rakendamine), <https://combi-project.eu/>.

⁽¹²⁾ MICAT (mitmekülgse mõju arvutamise vahend), <https://micatool.eu/>. MICATi saab kasutada kalkulaatorina, millesse on võimalik sisestada omaenda andmed, kui neid on, või vastasel juhul kindlaksmääratud vaikeväärtused, mis on kooskõlas riiklike energia- ja kliimakavade ja/või ELi õigusaktidega.

⁽¹³⁾ ODYSSEE-MURE, <https://www.odyssee-mure.eu/data-tools/multiple-benefits-energy-efficiency.html/>.

⁽¹⁴⁾ Euroopa Komisjoni liikuvuse ja transpordi peadirektoraat, Essen, H., Fiorello, D., El Beyrouy, K. jt, „Handbook on the external costs of transport“, versioon 2019 – 1.1, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2020, <https://data.europa.eu/doi/10.2832/51388>.

Riiklikud reguleerivad asutused võiksid kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/869 ⁽¹⁵⁾ artiklis 11 sätestatud ELi tasandi kulude-tulude analüüsi metoodikatega ⁽¹⁶⁾ määratlada asjakohased meetodid kulude-tulude analüüsi tegemiseks konkreetsetes valdkondades. Vajaduse korral võiks neid meetodeid täiendada lisasuunistega, tagades seeläbi usaldusväärsed kulude-tulude analüüsid, milles hinnatakse põhjalikult energiatõhususega seotud lahenduste laiemat kasu.

Tabel 4

Energiatõhususega seotud lahenduste laiem sotsiaalne kasu

Kasu	Kirjeldus	Võimalikud kvantifitseerimise ja rahas väljendamise meetodid
Siseruumide mugavus	Paremad isolatsiooni-, kütte- ja jahutussüsteemid võivad muuta elu- ja töökeskkonna mugavamaks ning aidata parandada inimeste tervist.	Mugavuse mõõtmine küsitluste abil; rahas võimalik väljendada tervishoiukulude kokkuhoiuna (makse-/aktsepteerimisvalmiduse meetod) või tootlikkuse kasvuna (ilmnenu eelistuste meetod).
Energiaostuvõimekus	Energiatõhususmeetmete rakendamine võib aidata leevendada energiaostuvõimetust sellega, et energia muutub madala sissetulekuga leibkondade jaoks taskukohasemaks.	Kokkuhoid energiaarvetelt, mis kajastub leibkondade netosissetulekus (otsene turuväärtuse hindamine).
Vara väärtus	Energiatõhusatel hoonetel võib olla suurem turuväärtus tänu väiksematele energiakuludele, riiklike nõuetega kooskõlas olemisele ja suuremale mugavusele.	Vara väärtuse muutus; rahas võimalik väljendada kinnisvaraturu andmete alusel (hedoonilise hinna meetod).
Müra	Hoonete energiatõhus projekteerimine ja isolatsioon võivad aidata vähendada nii välistest allikatest kui ka sisesüsteemidest tulevat müra. See parandab elu- ja töötingimusi. Müra võib vähendada ka energiatõhus maismaa- ja veetransport (elektrilised sõiduvahendid ja inimjõul liikumine).	Müra vähenemise kvantifitseerimine detsibelides; rahas väljendamiseks kasutatakse vara väärtusele avalduvat mõju (hedoonilise hinna meetod) või tervishoiukulude kokkuhoidu (makse-/aktsepteerimisvalmiduse meetod).

Tabel 5

Energiatõhususega seotud lahenduste laiem keskkonnakas

Kasu	Kirjeldus	Võimalikud kvantifitseerimise ja rahas väljendamise meetodid
Kasvuhoonegaasid	Energiatõhususega seotud lahendused võivad vähendada nõudlust energia järele, mis toob sageli kaasa kasvuhoonegaaside heite vähenemise.	Vähenenud heite kvantifitseerimine CO ₂ ekvivalenttonnides; rahas võimalik väljendada CO ₂ hinna abil (otsene turuväärtuse hindamine).
Õhu kvaliteet	Kahanenud energiatarbimine võib aidata vähendada elektrijaamadest ja tööstusprotsessidest tulenevat õhusaastet. See toob kasu rahvatervisele ja keskkonnale.	Kvantifitseerimine saasteainete vähenemise põhjal; rahas väljendamiseks kasutatakse tervisemõjuga seotud kulusid (ärahoitud kahjuga seotud kulude meetod).

⁽¹⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/869 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 715/2009, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ning direktiive 2009/73/EÜ ja (EL) 2019/944 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 347/2013 (ELT L 152, 3.6.2022, lk 45, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/869/oj>).

⁽¹⁶⁾ ENTSG, „2nd ENTSG Methodology for Cost-Benefit Analysis of Gas Infrastructure Projects 2018“, 2019. ENTSG-E, „2nd ENTSG-E Guideline for Cost Benefit Analysis of Grid Development Projects“, Brüssel, 2018.

Veekasutus	Energiatõhusad tehnoloogialahendused ja tavad võivad aidata vähendada veekasutust, kuna vett on sageli vaja elektritootmiseks ja energiatootmise protsessideks. See võib vähendada veestressi ja konkurentsi veevarude pärast.	Veesäästu kvantifitseerimine mahu põhjal; rahas võimalik väljendada veehinna alusel (otsene turuväärtuse hindamine).
Jäätmed	Energiatõhusus võib vähendada jäätmeteket, sest energia tootmiseks on vaja vähem toorainet ning töhustamiste protsesside tulemuseks on vähem jäätmeid ja kõrvalsaadusi.	Jäätmete vähenemise kvantifitseerimine kaalu/mahu järgi; rahas väljendamiseks kasutatakse jäätmete kõrvaldamise või ringlussevõtu kulusid (ärahoitud kulude meetod).
Maakasutus	Kuna energiatõhusus vähendab nõudlust energiatootmisega seotud maa ja ressursside järele, võib see aidata kaitsta ökosüsteeme.	Maakasutuses kokkuhoiu kvantifitseerimine pindala järgi; rahas võimalik väljendada maa väärtuse põhjal (otsene turuväärtuse hindamine) või ökosüsteemiteenuste väärtust hinnates (maksevalmiduse meetod).
Elurikkus	Energiatõhusus võib vähendada elurikkuse kadu, kuna energia tootmiseks on vaja vähem tooraineid, sealhulgas biomassi ja esmaseid toorained, mille kaevandamine/ammutamine võib olla loodusele kahjulik.	Kuigi elurikkuse kao kvantifitseerimiseks on parameetrid juba olemas, puudub üksmeel selles, millised on parimad meetodid. Komisjon tegeleb siiski uute kasulike lähenemisviiside ja andmete väljatöötamisega, ⁽¹⁾ mida saab selles kontekstis kasutada. Tuleks vähemalt teha loodusele avalduva surve ja mõju kvalitatiivne hindamine.

⁽¹⁾ Komisjon võttis 2021. aasta detsembris vastu soovituseliste organisatsioonide keskkonnajalajälje kohta, milles on osutatud elurikkusele (lk 27). Elurikkusele on osutatud ka komisjoni 31. juuli 2023. aasta delegeeritud määruses (EL) 2023/2772, millega täiendatakse direktiivi 2013/34/EL seoses kestlikkusaruandluse standarditega (lk 133) (ELT L, 2023/2772, 22.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/2772/oj). Ökosüsteemide, nende seisundi ja teenuste kohta saab asjakohaseid andmeid ja teavet looduskapitali ja ökosüsteemiteenuste arvepidamisest (Ökosüsteemi arvepidamine – looduse poolt majandusse ja inimeste heaolusse antava panuse mõõtmine – Statistics Explained (europa.eu)), ökosüsteemide ja nende teenuste kaardistamisest ja hindamisest (MAES, <https://data.jrc.ec.europa.eu/collection/MAES>) ning elupaikade ja linnudirektiivist.

Tabel 6

Energiatõhususega seotud lahenduste laiem majanduslik kasu

Kasu	Kirjeldus	Võimalikud kvantifitseerimise ja rahas väljendamise meetodid
Töökohtade loomine	Investeeringud energiatõhususse võivad luua kohalikke töökohti sellistes valdkondades nagu ehitus, tootmine ja energiateenused.	Loodud töökohad; rahas väljendamiseks kasutatakse palgaandmeid (otsene turuväärtuse hindamine).
Tööjõu tootlikkus	Energiatõhusad töökohad võivad parandada töötähtsust, suurendades seeläbi töötajate tootlikkust ja tööga rahulolu.	Tootlikkuse kasv, mida kvantifitseeritakse tulemusnäitajate abil; rahas väljendamiseks kasutatakse palga- või toodanguandmeid (ilmnenud eelistuste meetod).
Energiajulgeolek	Energiatõhusus võib aidata vähendada riigi sõltuvust imporditud energiaallikatest, suurendades seeläbi riigi energiajulgeolekut.	Energiasääst, mida kvantifitseeritakse energiaühikutes; rahas väljendamiseks kasutatakse energiahinna prognoose (otsene turuväärtuse hindamine).
Innovatsioon ja konkurentsivõime	Investeeringud energiatõhususse võivad hoogustada tehnoloogia ja ärimudelitega seotud innovatsiooni, aidates seeläbi ettevõtetel saada üleilmsetel turgudel konkurentsieelise.	Keeruline otseselt kvantifitseerida ja rahas väljendada, kuid võimalikud näitajad on muu hulgas esitatud patenditaotluste arv, uute turule lastud toodete arv või turuosa muutused.

4.5. Kuidas kohaldada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet avalikus sektoris ja reguleeritud sektorites ning neist väljaspool?

Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamine praktikas sõltub otsuste tegemise kontekstist ja asjaosalistest. Isegi kui direktiivis (EL) 2023/1791 sätestatud põhimõtte rakendamine kuulub liikmesriikide pädevusse, teeb asjakohaseid kavandamis-, poliitika- ja investeerimisotsuseid suur hulk osalejaid.

Poliitikakujundajad (ministeeriumid ja järelevalveasutused kõigil valitsemistasanditel) peaksid energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte rakendamisel võtma arvesse järgmisi olulisi ülesandeid:

- kehtivate ja kavandatud poliitikasuundade läbivaatamine, et teha kindlaks, kas need on kooskõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega, st kas stiimulid või eeskirjad loovad energiatõhususega seotud lahendustele ja tavapärasele energiavarustustaristule võrdsed tingimused;
- selliste energiaturueeskirjade väljatöötamine, milles arvestatakse tehnoloogialahendustega, st väärtustatakse energiatõhususest ja paindlikkusest saadavat kasu;
- energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega arvestamine avaliku sektori investeeringu (sealhulgas võrguinvesteeringu) tegemisel ja turuosalistele avaliku sektori rahastuse/toetuse pakkumisel. Kui selline investeering kujutab endast olulist investeerimisotsust, mis ületab 100 miljoni euro või transporditaristu projekti puhul 175 miljoni euro künnise, peavad liikmesriigid tagama energiatõhususega seotud lahenduste hindamise, sealhulgas enne võimaliku avaliku sektori toetuse andmist;
- sellise energiapoliitika strateegilise planeerimise arendamine, milles kaalutakse täiel määral energiatõhususega seotud lahenduste kasutamist.

Hoovad, mida liikmesriikidel on võimalik kasutada nende eri osalejate puhul, kes saavad energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet oma otsustes tegelikult rakendada, erinevad oluliselt. Eristatakse avaliku sektori / reguleeritud sektorite osalisi ja turuosalisi (sealhulgas energiaturu osalised ja energia lõppkasutajad, kes tuleks arvata „energiaga mitteseotud sektorite“ alla). Hoobade kasutamise ulatus ja peamised vahendid on kokku võetud joonisel 1.

Avalik-õiguslikelt või reguleeritud üksustelt võivad riiklikud asutused otse nõuda, et nad rakendaksid oma tegevuses energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet, kui nad peavad tegema kavandamis- ja olulised investeerimisotsused ühiskondliku kulude-tulude analüüsi põhjal. Lisaks tähendab energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte rakendamine reguleeritud üksuste, näiteks võrguettevõtjate poolt seda, et nõudluse paindlikkust ja tarbimiskaja (¹⁷) kasutatakse alati, kui see on kulutõhus alternatiiv tavapärasele võrguinvesteeringule ja võrgu käitamisele ning ei kahjusta energiasüsteemi usaldusväärsust ja turvalisust. Võrgu planeerimine ja käitamine võib hõlmata järgmisi etappe:

- pakkumise ja nõudluse suundumuste kindlakstegemine: energiasuundumuste (nt kütte ja transpordi elektrifitseerimine, elektrolüüsiseadmed, oma tarbeks tootmine jne) hindamine asukohapõhiselt ning selle analüüsimine, kas olemasolev taristu vastab tarbijate ootustele; nõudluse hinnaelastsuse ning nõudluse otsese (kaubeldava ja juhitava) ja kaudse (hinnapõhise) paindlikkuse võimaluste nõuetekohaselt arvessevõtmine;
- nõudluse ja pakkumisega seotud lahenduste hindamine: teostatavusuuringute tegemine, et selgitada välja kõigi võimaluste, sealhulgas pakkumisega seotud lahenduste (nt uue alajaama rajamine) kõrval nõudlusega seotud lahenduste (nt paindliku koormuse loomine) tehniline teostatavus ja majanduslik elujõulisus, sealhulgas asjaomased kulud ja laiem kasu. Riiklike reguleerivate asutuste volitused hõlmavad tavaliselt tarbijakaitset, mis kätkeb endas vähima kuluga lahenduse rakendamist, mille eesmärk on kaitsta tarbijaid kulu eest, mida on võimalik ära hoida;
- nii nõudluse kui ka pakkumisega seotud lahenduste tulemuslikkuse jälgimine ja hindamine, et teha kindlaks täiustamisvõimalused.

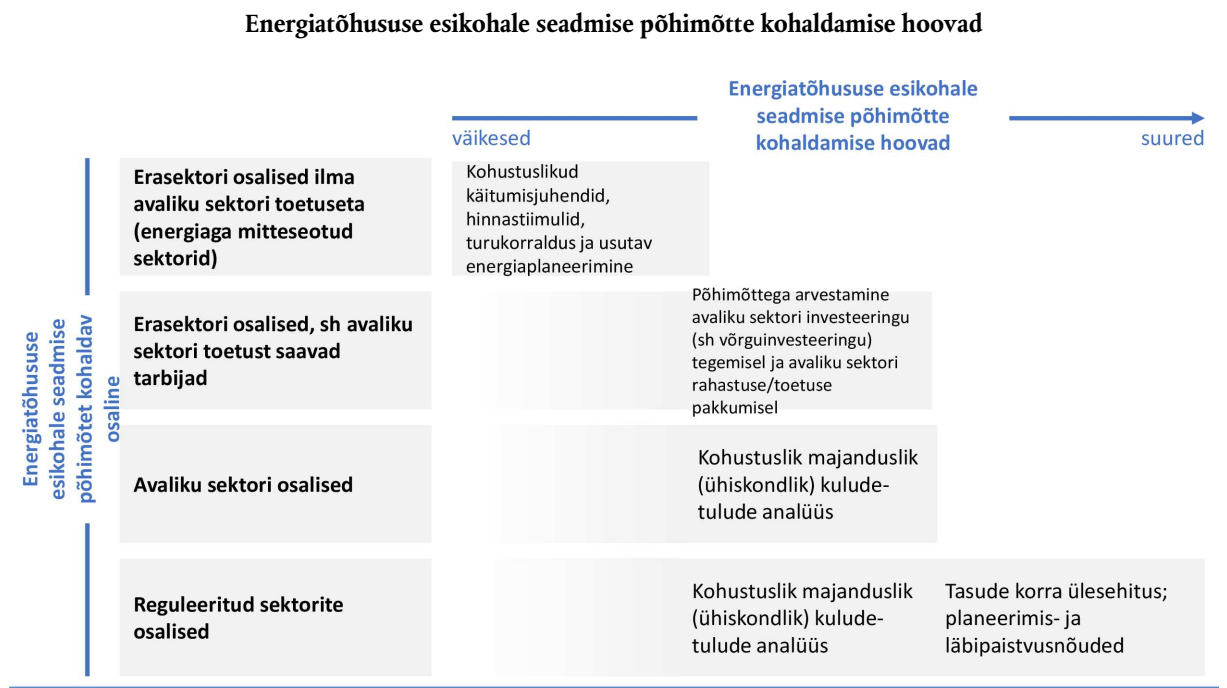
Võrguettevõtjad on loomulikud monopolid, mille üle tehakse regulatiivset järelevalvet. Selle kohustuse täitmiseks võib reformida võrguettevõtjate suhtes kehtestatud eeskirju, et stimuleerida investeeringuid nõudlusega seotud lahendustesse seeläbi, et kaotatakse investeeringukulude kallutatus ja nähakse ette tulemuseesmärgid koos kaasnevate rahaliste stiimulitega. Lisaks võib võrgutariifid kavandada nii, et need oleksid peamiselt seotud tarbimisega, mis motiveerib tarbijaid vähem energiat kasutama.

(¹⁷) Teatatakse üldiselt ka juhtmeta alternatiividena.

Energiaturu osalised (tootjad, salvestite omanikud, tarnijad, vahendajad jne) teevad äriotsuseid oma finantsanalüüsi põhjal⁽¹⁸⁾ ning otsest regulatiivset järelevalvet nende üle ei tehta. Näiteks energiatarnijad müüvad energiat klientidele. Energiaturu osalised võivad osaleda energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamises direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 9 kohaste energiatõhususkohustuste süsteemide kaudu, milles nad peavad suurendama kliendi rajatise energia lõppkasutuse tõhusust.

Energia lõppkasutajad (kes tuleb arvata „energiaga mitteseotud sektorite“ alla) on turuosalised, kelle energiaga seotud tegevust saab kujundada peamiselt hinna- ja tariifisignaali ning näiteks tooteid, hooneid ja maakasutust käsitlevate haldusnormide kaudu. Nad toodavad ja tarbivad energiat (tegevusotsused) ning investeerivad mitmesugustesse energiavaradesse, sealhulgas hoonetesse (investeeringisotsused) arvestist tarbija pool. Võttes omaks energiasäästliku käitumisviisi, investeerides tarbimiskaja programmides osalemisega seotud tehnoloogialahendustesse ja tavadesse, tootes energiat taastuvatest energiaallikatest ja kasutades arvestist tarbija pool energia salvestamist (sh elektrit võrku edastavad elektrisõidukid), saavad nad otseselt mõjutada vajadust pakkumispoolse taristu järele (arvestist tarnija pool asuv taristu). Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamine energia lõppkasutajate suhtes tähendaks neile tulemuslike stiimulite pakkumist ja võimestava keskkonna loomist, mis võimaldab neil võtta kasutusele tehnoloogialahendused ja käitumisviisid, mis vähendavad energiakasutust ja tagavad nõudluse paindlikkuse. Selline võimestav keskkond kätkeb endas lisaks stiimuleile ka käitumise ja teabega seotud meetmeid.

Joonis 1

Soovitusel (EL) 2021/1749 põhinev tabel 7 sisaldab näiteid meetmetest, mille abil saab eri poliitikavaldkondades hõlbustada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamist.

Tabel 7

Poliitikavaldkonnad ja näited meetmetest, mis võimaldavad kohaldada neis energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet

Poliitikavaldkond	Valik meetmeid
Elektriturul	— Dünaamiline elektrihinnakujundus
	— Toetus nutiseadmete paigaldamiseks
	— Ajapõhised võrgutariifid

⁽¹⁸⁾ Vt punkt 4.2.

	— Tarbimiskaja ja selle vahendajate energiaturgudel osalemise hõlbustamine — Arukate arvestisüsteemide kasutuselevõtu kiirendamine — Uuenduslikud regulatiivsed stiimulid, mida antakse põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele võrgu arendamisel
Energiavarustus ja -jaotus	— Taristu planeerimise tarvis ühiste pakkumis- ja nõudlusstenaariumide väljatöötamine — Nõue kasutada kulude-tulude analüüsi piirkondlike elektri-, gaasi- ja küttevõrkude planeerimisel, et teha kindlaks kõige kulutõhusamad energiapakkumise ja -nõudluse võimalused — Kütte ja jahutuse lõimimine linna-, maa- või tööstuspiirkondade planeerimisse — Heitsoojuse taaskasutamine ja selle lõimimine kaugküttevõrkudesse
Energianõudlus (tööstus ja teenused)	— Heitsoojust tekitavatele tööstusrajatistele lubade andmise sidumine võimalusega ühendada need rajatised kohalike soojusvõrkudega — Energiatõhususe miinimumstandardid — Tarbimiskaja võimsusele nõuete kehtestamine — Suurendatud maksuamortisatsiooni või ajutise amortisatsiooni nõuete kehtestamine
Hooned	— Hoonete renoveerimise aspekti lisamine taastuenergia vähempakkumistele — Uuenduslikud rahastamiskavad hoonete renoveerimiseks, sealhulgas energiatohususega seotud hüpoteeklaenu — Hoonete asukohaga seotud lubade sidumine taastuenergia potentsiaaliga — Energiatõhususe lepingute kasutamine, et tagada suurem energiatohusus — Energiatarbimist käsitlevate tagasisidesüsteemide paigaldamine arukate arvestite ja nutiseadmete abil
Transport	— Ühistranspordi ning jalgrattaga ja jalgsi liikumise soodustamine — Stiimulite pakkumine heiteta sõidukite ostmiseks ja kasutamiseks — Jagatud liikuvuse edendamine viisil, mis toob kaasa sõidukite suurema hõivatuse — Energiatõhususe arvessevõtmine taristuprojektide kavandamisel
Vesi	— Elektri- ja veetaristu ühendamise, näiteks vee pumpamine ajal, mil elektrinõudlus on väike — Reoveepuhastuskohas biometaani tootmine — Protsessijuhtimise tehnikate kasutamine kõigis veesüsteemides, et vähendada energiatootmiseks kasutatava jahutusvee mahtu

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia	— Andmekeskuste küttevõrkude läheduses paiknemisele kaasaaitamine — Süsteemi energiatõhususe standardite kehtestamine — Tarbimiskaja eesmärgil arvestist tarbija pool energia salvestamise edendamine 5G makrosaitidel — Tarbijate teavitamine voogedastusvõimaluste energiatarbimise erinevustest
Finantssektor	— Rahastamisotsuse hindamisel investeringuga seotud vara kogu kasutuskestuse energeetilise ja CO₂ jalajälje täielik analüüsimine — Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamise abivahendite väljatöötamine, et aidata arendajatel ja projektiomanikel täielikult hinnata energiatõhususe parandamise võimalusi — Traditsiooniliste hüpoteeklaenude keskkonnahoidlike komponentide hindamine ja kavandamine koos energiatõhususe hindamisega

4.6. Kuidas tagada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamine olulistes erasektori investeerimisotsustes?

Liikmesriigid peavad tagama, et energiatõhususega seotud lahendusi hinnatakse olulistes investeerimisotsustes⁽¹⁹⁾. Kui investeerimisprojekt kuulub avalikule sektorile, võivad vastutavad asutused teha analüüsi põhjal otsuse, mis sotsiaalse kasu maksimeerimise eesmärgil muudaks projekti või vähendaks selle mahtu.

Erasektori investeringute puhul ei pruugi alternatiivne lahendus olla võimalik või eraomaniku huvides. Näiteks kui elektriijaama käitaja kavatses ehitada uue gaasielektriijaama, mille väärtus on üle 100 miljoni euro, võivad riiklikud asutused nõuda enne elektriijaama ehitamist majanduslikku (sotsiaalset) kulude-tulude analüüsi. Isegi kui sellest analüüsist selgub, et energiatõhususega seotud lahendused, nagu nõudluse paindlikkus, on majanduslikult kulutõhusamad kui elektriijaam, ei oleks jaama käitajal endal rahalist stiimulit oma investeringu peatamiseks ja võimalikust kasumist loobumiseks, kuna tema peamine ärikaalutus on energia tootmine, mitte säästmine.

Seega, selle asemel et kohaldada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet kohustuslike hindamiste kaudu, tuleks oluliste erasektori investeerimisotsuste suunamiseks luua sihipärased poliitikaalased stiimulid, et soodustada energiatõhususega seotud kulutõhusate lahenduste kasutuselevõttu. Direktiiviga 2003/87/EÜ ette nähtud CO₂ heite maksustamine vähendab selliste investeringute finantstulu, samas kui nõudluse paindlikkuse jaoks mittediskrimineeriva turulepääsu tagamine energia-, tasakaalustamis- ja võimsusturgudel ning ajapõhise elektri hinnakujunduse kasutuselevõtmine kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/943⁽²⁰⁾ suurendab nõudluse paindlikkusel põhinevate alternatiivide finantstulu. Peale selle võib usutatav energiaalane või valdkondlik planeerimine, näiteks riiklikud energia- ja kliimakavad või riiklik transpordiplaneerimine, anda erasektori otsustajatele teavet prognoositavate poliitikaraamistike ja turutingimuste kohta.

4.7. Kuidas käsitleda energiaostuvõimetusele avalduvat mõju?

Vastavalt direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 2 punktis 52 määratletule on energiaostuvõimetuse „leibkonna puudulik juurdepääs põhilistele energiateenustele, kui sellised teenused tagavad esmase ja inimväärse elatustaseme ja tervise [---], kusjuures selle on põhjendanud erinevad tegurid, sealhulgas vähemalt rahaliste võimaluste puudumine, ebapiisav netosissetulek, suured energiakulud ja kodude halb energiatõhusus“.

Direktiivi (EL) 2023/1791 preambuli põhjenduses 23 on rõhutatud, et energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisest peaksid kasu saama energiaostuvõimetuse riskirühmas olevad isikud ja sotsiaaleluruumides elavad isikud. Et energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kätkeb endas „kulutõhusate energiatõhususmeetmete“ edendamist, nagu on osutatud määruse (EL) 2018/1999 artikli 2 punktis 18, on põhimõtte olemuslik eesmärk vähendada kulusid ja suurendada kasu tarbijate, sealhulgas nende tarbijate jaoks, keda mõjutab energiaostuvõimetuse. Selle lähenemisviisiga käsitletakse otseselt struktuurseid probleeme (nagu halva energiatõhususega kodud), mis suurendavad energiaostuvõimetust.

⁽¹⁹⁾ Vt punkt 4.2.

⁽²⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>).

Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 24 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid võimestama ja kaitsma energiaostuvõimetuid isikuid. Sobivad meetmed võivad olla näiteks:

- edendada energiatõhususega seotud lahendusi;
- näha eelisjärjekorras ette avaliku sektori rahastus vähekaitstud isikute tarvis;
- pakkuda igakülgselt tehnilist abi ja teavet;
- võtta kasutusele rahastus ja rahastamisvahendid, et aidata vähekaitstud rühmadel saada kasu energiatõhususse tehtavatest investeeringutest.

4.8. Millised asutused võiksid olla seiret tegevad üksused?

Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõike 5 punktis c osutatud „üksus“ võib olla näiteks kas avalik-õiguslik üksus (riiklik reguleeriv asutus, energeetikaministeerium, valitsusasutus) või sõltumatu kolmandast isikust osaleja, kellel on riigilt konkreetne ja sõnaselge volitus seda ülesannet täita. On oluline, et sellel üksusel oleks vajalik valdkonnaülene institutsionaalne volitus koordineerida kõiki „asjaomaseid üksuseid“, millele on osutatud kõnealuse direktiivi artiklis 3 ja soovitusel (EL) 2021/1749. Seire ei tohiks piirduda uute poliitikaotsuste või investeeringute jälgimisega, vaid hinnata tuleks ka kõigi asjakohaste poliitikasuundade ja eeskirjade hetkeseisu. Kuigi seirega tegelevate asutuste valik sõltub tõenäoliselt riikides olemas olevatest asutustest ja nende ülesannetest, on tabelis 8 esitatud mõned üldised kaalutlused.

Tabel 8

Artikli 3 lõike 4 kohaldamisel asjakohased asutused

Asutus	Eelised
Riiklik reguleeriv asutus / energiaamet	Keskendumine energiale (kõik kütused) ja reguleerimisele; sageli on ülesandeks tehtud energiatõhususe poliitikasuundade, näiteks energiatõhususkohustuste süsteemi rakendamine; andmete kogumise ja seire kogemus
(Energeetika)ministeerium	Poliitikasuundade otsene mõju nii energiapakkumisele kui ka -nõudlusele; koordineerimismehhanismid, mis on loodud muude valdkondlike ministeeriumidega teatavate energia lõpptarbivate suhtes (energiaga mitteseotud sektorid)
Sõltumatu asutus	Huvide konflikti puudumine, töötajate suutlikkus, sektoriülene kogemus

4.9. Kuidas edendada kulude-tulude analüüsi meetodite rakendamist?

Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõike 5 punkti a kohaselt peavad liikmesriigid edendama selliseid kulude-tulude analüüsi meetodeid, mis võimaldavad nõuetekohaselt hinnata energiatõhususe laiemat kasu. Võimalikud edendamisalgatused võivad olla näiteks järgmised:

- terviklike suuniste väljatöötamine:** liikmesriigid võiksid koostada kulude-tulude analüüsi tegemiseks suunised, milles nõutakse laiemat kasu ja ühiskondliku mõõtme arvessevõtmist, viidates direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõikes 6 osutatud komisjoni suunistele;
- koolitus ja suutlikkuse suurendamine:** liikmesriigid võiksid korraldada koolitusprogramme ja seminare, et anda otsustajatele, nagu avaliku sektori asutused ja võrguettevõtjad, teadmised ja vahendid kulude-tulude analüüsi tegemiseks kooskõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega;
- kulude-tulude analüüsi nõudmine õigusraamistikes:** õigusaktide ja poliitiliste suunistega võiks nõuda otsustusprotsessides kulude-tulude analüüsi kasutamist, eelkõige energiasüsteemidega seotud valdkondades;
- sõltumatute järelevalveasutuste loomine:** need asutused võiksid kulude-tulude analüüsid läbi vaadata, tagamaks et need on tehtud nõuetekohaselt ja kooskõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega.

5. Kohaldatava õigusraamistiku kohased aruandlusnõuded

5.1. Lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastamine

Määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 lõike 3 punkti b kohaselt peavad liikmesriigid võtma oma riiklikes energia- ja kliimakavades arvesse energialiidu viie mõõtme vahelisi seoseid, eelkõige energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet.

5.2. Eduaruanded

Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõike 4 kohaselt peaksid pädevad asutused ⁽²¹⁾ jälgima energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamist juhul, kui poliitika-, kavandamis- ja investeerimisotsuste suhtes kohaldatakse heakskiitmise ja järelevalve nõudeid.

Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamise seire andmeraamistik võiks tugineda olemasolevatele seireprotsessidele ja nendega seotud andmeallikatele, mis kuuluvad direktiivi (EL) 2023/1791, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/31/EL, ⁽²²⁾ direktiivi (EL) 2019/944 ja määruse (EL) 2019/943 kohaldamisalasse.

Direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 3 lõike 5 punktis d nõutakse, et liikmesriigid annaksid energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisest aru määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatavates lõimitud riiklikes energia- ja kliimaalastes eduaruannetes. See aruandlus peaks hõlmama vähemalt kahte aspekti.

Esiteks peaksid eduaruanded sisaldama hinnangut energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamise ja sellest saadava kasu kohta. Selleks võivad liikmesriigid kasutada komisjoni rakendusmääruses (EL) 2022/2299 ⁽²³⁾ sätestatud seirenäitajaid. Näiteid seirenäitajate kohta, mis on asjakohased energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamise jälgimisel, leiab rakendusmääruse (EL) 2022/2299 lisadest ja nendeks on muu hulgas järgmised:

- a) riiklik panus primaar- ja lõppenergia tarbimisse ning selle soovituslik trajektoor (IV lisa tabel 1);
- b) edusammud energiasüsteemis tarbijate osalemisega seotud riiklike eesmärkide saavutamisel (VI lisa tabel 6);
- c) energiatõhusust käsitlevate üksikute poliitikasuundade ja meetmete või nende rühmade puhul prognoositud ja nende tehtud kulutused ning prognoositud ja saadud kasu (IX lisa tabel 5);
- d) aruandlus energiaostuvõimetusega seotud näitajate kohta (XIX lisa, tabel 2).

Teiseks peaksid eduaruanded sisaldama loetelu meetmetest, mis on võetud selleks, et kõrvaldada takistused energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamiselt, sealhulgas need, mis tulenevad riigisisestest õigusaktidest. Soovituse (EL) 2021/1749 lisa punktis 4 on antud üksikasjalik ülevaade meetmetest, mille abil saab kohaldada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet konkreetsetes sektorites ja poliitikavaldkondades. Nende meetmete mittetäielik loetelu on esitatud käesoleva lisa tabelis 7.

⁽²¹⁾ Vt punkt 4.8.

⁽²²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. mai 2010. aasta direktiiv 2010/31/EL hoonete energiatõhususe kohta (ELT L 153, 18.6.2010, lk 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2010/31/oj>).

⁽²³⁾ Komisjoni 15. novembri 2022. aasta rakendusmäärus (EL) 2022/2299, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1999 rakenduseeskirjad lõimitud riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete ülesehituse, vormi, tehniliste üksikasjade ja esitamise menetluse kohta (ELT L 306, 25.11.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2022/2299/oj).